

ЕКОНОМІКА

УДК 334.7:338.45:004.738.5

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.14787034>

Теоретико-методологічні засади розвитку крафтового виробництва в умовах цифрової трансформації економіки

Дзьоба Олег Григорович

доктор економічних наук, професор, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, 76019, вул. Карпатська, 15, Івано-Франківськ, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0385-3693>

Михайлюк Юрій Романович

аспірант кафедра прикладної економіки, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, 76019, вул. Карпатська, 15, Івано-Франківськ, Україна

Прийнято: 19.01.2025 | Опубліковано: 29.01.2025

Анотація. *Мета дослідження* – розробка теоретико-методологічних засад розвитку крафтового виробництва в умовах цифрової трансформації економіки, що передбачає формування комплексного підходу до оцінювання впливу цифрових технологій та визначення стратегічних напрямів розвитку галузі. **Методи дослідження:** системний аналіз та синтез – для дослідження еволюції поняття крафтового виробництва; порівняльний аналіз – для систематизації наукових підходів; статистичні методи – для обробки емпіричних даних; експертне оцінювання – для визначення вагових коефіцієнтів показників; економіко-математичне моделювання – для розробки інтегрального показника; графічний метод – для візуалізації

результатів дослідження. **Результати.** Здійснено системний аналіз еволюції поняття крафтового виробництва від традиційного ремісництва до інтегрованої цифрової бізнес-моделі, що дозволило уточнити понятійно-категоріальний апарат дослідження. Визначено та проаналізовано ключові елементи екосистеми цифрової трансформації крафтового виробництва: цифрові технології, електронну комерцію, соціальні мережі та аналітику даних. Сформовано стратегічні напрями розвитку за векторами: технологічна модернізація, розвиток омніканальності, персоналізація продукції, оптимізація бізнес-процесів, розвиток цифрових компетенцій, інноваційний розвиток, сталий розвиток та кібербезпека. **Висновки.** Теоретично доведено та практично підтверджено, що успішна цифрова трансформація крафтового виробництва потребує збалансованого розвитку технологічних, організаційних та компетентнісних складових при збереженні унікальності продукції. Удосконалено понятійно-категоріальний апарат дослідження крафтового виробництва шляхом систематизації підходів та включення аспектів цифровізації. Запропонована методологія оцінювання та визначені стратегічні напрями формують теоретико-методологічне підґрунтя для подальших досліджень та практичного впровадження цифрових технологій у крафтовому секторі економіки.

Ключові слова: крафтове виробництво, цифрова трансформація, цифрові технології, методологія оцінювання, стратегічні напрями розвитку, електронна комерція, інновації, бізнес-процеси.

Theoretical and methodological foundations of craft production development in the context of digital economic transformation

Oleh Dzioba

Doctor of Economics, Professor, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, 15 Karpatska Str, Ivano-Frankivsk, 76019, Ukraine, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0385-3693>

Yurii Mykhailiuk

PhD Student, Department of Applied Economics, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, 15 Karpatska Str., Ivano-Frankivsk, 76019, Ukraine

Abstract. *Purpose of the research* - development of theoretical and methodological foundations for craft production development in the context of digital economic transformation, involving the formation of a comprehensive approach to assessing digital technologies' impact and determining strategic directions for industry development. **Research methods:** systems analysis and synthesis - for studying the evolution of craft production concept; comparative analysis - for systematizing scientific approaches; statistical methods - for processing empirical data; expert evaluation - for determining indicators' weight coefficients; economic-mathematical modeling - for developing an integral indicator; graphical method - for visualizing research results. **Results.** A systematic analysis of craft production concept evolution from traditional craftsmanship to an integrated digital business model has been conducted, allowing refinement of the research's conceptual framework. Key elements of the craft production digital transformation ecosystem were identified and analyzed: digital technologies, e-commerce, social networks, and data analytics. Strategic development directions were formed along vectors: technological modernization, omnichannel development, product personalization, business process optimization, digital competencies development, innovative development, sustainable development, and cybersecurity. **Conclusions.** It has been theoretically proven and practically confirmed that successful digital transformation of craft production requires balanced development of technological, organizational, and competency components while maintaining product uniqueness. The conceptual and categorical apparatus of craft production research has been improved through systematization

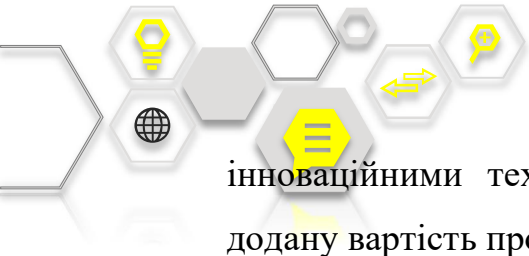

of approaches and inclusion of digitalization aspects. The proposed assessment methodology and defined strategic directions form a theoretical and methodological foundation for further research and practical implementation of digital technologies in the craft sector of the economy.

Keywords: *craft production, digital transformation, digital technologies, evaluation methodology, strategic development directions, e-commerce, innovation, business processes.*

Постановка проблеми. В умовах глобальної цифровізації та трансформації економічних відносин дослідження теоретико-методологічних засад розвитку крафтового виробництва набуває особливого значення. Це обумовлено низкою факторів, що визначають стратегічну важливість даного сектору економіки та необхідність його адаптації до сучасних викликів цифрового середовища.

По-перше, крафтове виробництво демонструє стабільне зростання та формує новий тренд у споживчих преференціях. За даними міжнародних аналітичних агентств, глобальний ринок крафтової продукції щорічно зростає на 15-20%, створюючи нові робочі місця та стимулюючи розвиток малого підприємництва. В Україні цей сектор також показує позитивну динаміку, незважаючи на складні економічні умови. По-друге, цифрова трансформація економіки створює як нові можливості, так і виклики для крафтового виробництва. Цифрові технології відкривають доступ до глобальних ринків, оптимізують бізнес-процеси, забезпечують ефективну комунікацію зі споживачами. Водночас виникає необхідність збереження автентичності та унікальності крафтової продукції в умовах зростаючої автоматизації виробництва. По-третє, розвиток крафтового виробництва сприяє формуванню локальних економічних екосистем, підтримці традиційних ремесел та культурної спадщини, що має особливе значення в контексті сталого розвитку регіонів. Інтеграція традиційних методів виробництва з

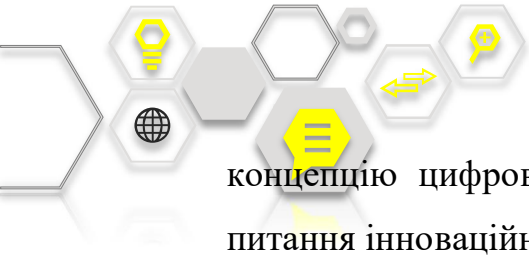

інноваційними технологіями створює унікальні конкурентні переваги та додану вартість продукції.

Актуальність теми дослідження підсилюється недостатньою розробленістю теоретико-методологічних засад розвитку крафтового виробництва в умовах цифрової економіки. Існуючі наукові праці переважно фокусуються на окремих аспектах функціонування малого бізнесу, залишаючи поза увагою специфіку крафтового виробництва та особливості його адаптації до цифрового середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика розвитку крафтового виробництва в умовах цифрової трансформації економіки знаходиться у фокусі уваги багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Теоретичні основи функціонування крафтового виробництва та його роль в сучасній економіці досліджували [1], який розглядав крафтове виробництво як особливу форму конкурентної стратегії, та [2], що досліджував соціально-економічні аспекти крафтового виробництва. Значний внесок у розвиток теорії крафтового підприємництва зробили [3, 4], які розробили концептуальні засади організації крафтового бізнесу. Питання цифрової трансформації малого бізнесу та її впливу на розвиток крафтового виробництва досліджували [5], який аналізував вплив четвертої промислової революції на різні сектори економіки, та [6], що вивчав особливості адаптації традиційних бізнес-моделей до цифрового середовища.

Серед вітчизняних науковців вагомий внесок у дослідження проблематики розвитку крафтового виробництва зробили [7], який розробив методичні підходи до оцінки ефективності малого виробництва, [8], що досліджувала питання конкурентоспроможності крафтових підприємств, та [9], який аналізував перспективи розвитку малого бізнесу в умовах цифровізації економіки. Методологічні аспекти інтеграції цифрових технологій у виробничі процеси розглядали [10], який запропонував

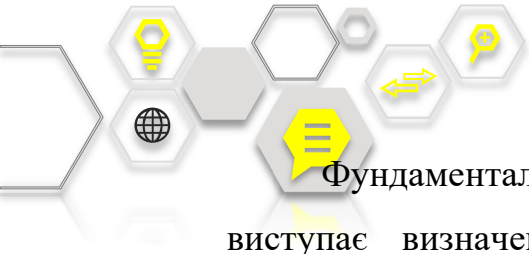
концепцію цифрової модернізації виробництва, та [11], що досліджувала питання інноваційного розвитку малих підприємств.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак, незважаючи на значний науковий доробок, низка питань щодо теоретико-методологічних засад розвитку крафтового виробництва в умовах цифрової трансформації економіки залишається недостатньо дослідженою, зокрема: потребує уточнення понятійно-категоріальний апарат дослідження крафтового виробництва в контексті цифрової економіки; відсутня комплексна методологія оцінювання впливу цифрових технологій на розвиток крафтового сектору; потребують обґрунтування стратегічні напрями розвитку крафтового виробництва в умовах цифровізації.

Ця стаття спрямована на вирішення актуальної наукової проблеми розвитку крафтового виробництва в умовах цифрової трансформації економіки через формування теоретичного базису цифрової трансформації крафтового сектору, визначення стратегічних напрямів розвитку галузі з урахуванням технологічних, організаційних та компетентнісних аспектів та створення теоретико-методологічного підґрунтя для подальших досліджень цифровізації крафтового сектору.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є розробка теоретико-методологічних засад розвитку крафтового виробництва в умовах цифрової трансформації економіки та формування практичних рекомендацій щодо їх імплементації.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах стрімкого розвитку цифрових технологій та трансформації економічних відносин виникає нагальна потреба у формуванні комплексного понятійно-категоріального апарату дослідження крафтового виробництва, який би враховував як традиційні аспекти цього виду економічної діяльності, так і особливості його функціонування в сучасному цифровому середовищі.

Фундаментальною основою понятійно-категоріального апарату виступає визначення крафтового виробництва як специфічної форми економічної діяльності, що характеризується створенням унікальної продукції з високою часткою ручної праці, індивідуальним підходом до виготовлення, особливою увагою до якості та автентичності продукту, а також орієнтацією на задоволення специфічних потреб споживачів в умовах цифрової трансформації економіки. В контексті цифровізації економічних процесів особливого значення набуває концепція цифрової крафт-екосистеми, яка представляє собою інтегровану цифрову платформу, що об'єднує всіх учасників крафтового ринку (виробників, постачальників, споживачів, маркетплейси) в єдиний інформаційний простір, забезпечуючи ефективну взаємодію та створення додаткової цінності для всіх стейкхолдерів.

Проведений глибинний аналіз наукових досліджень у сфері конкурентоспроможності виробництва крафтової продукції свідчить про значний інтерес до цієї проблематики серед провідних вітчизняних та зарубіжних науковців, які розглядають різні аспекти забезпечення конкурентних переваг у цьому специфічному сегменті економіки (табл. 1).

На основі проведеного всебічного аналізу наукових підходів до розуміння сутності конкурентоспроможності крафтового виробництва пропонується авторське визначення, згідно з яким конкурентоспроможність виробництва крафтової продукції представляє собою комплексну системну здатність крафтового підприємства забезпечувати унікальні конкурентні переваги через створення автентичної продукції з високою доданою вартістю, інтеграцію традиційних технологій з інноваційними підходами, формування особливої ціннісної пропозиції для споживачів, ефективне використання матеріальних та нематеріальних ресурсів, а також здатність гнучко реагувати на динамічні зміни ринкового середовища при збереженні унікальності та автентичності виробничого процесу [12-15].

Таблиця 1

Понятійно-категоріальний апарат дослідження крафтового
виробництва

Автор	Рік	Трактування поняття "крафтове виробництво"
Девід Аакер	2012	Виробництво унікальних товарів малими партіями з використанням ручної праці та традиційних технологій
Філіп Котлер	2016	Малосерійне виробництво з високим ступенем кастомізації, що базується на індивідуальному підході до потреб споживача
Кріс Андерсон	2018	Виробництво, що поєднує традиційні ремісничі практики з сучасними цифровими технологіями та онлайн-дистрибуцією
Майкл Портер	2019	Бізнес-модель, заснована на створенні доданої вартості через унікальність продукту та прямий зв'язок із споживачем у цифровому середовищі
Клейтон Крістенсен	2020	Інноваційна форма мікровиробництва, що використовує переваги цифрових платформ для масштабування традиційних ремісничих практик
Ерік фон Хіппель	2021	Демократизоване виробництво, що спирається на спільноти практиків та цифрові інструменти для створення персоналізованих продуктів
Генрі Чесбро	2022	Відкрита модель виробництва, що інтегрує принципи ремісництва з можливостями цифрової економіки та колективними інноваціями
Дон Тапскотт	2023	Децентралізована система виробництва, що використовує блокчейн та інші цифрові технології для забезпечення прозорості та автентичності крафтових продуктів

Джерело: власна розробка авторів

Важливим елементом понятійного апарату є концепція смарт-крафтингу, що передбачає інноваційний підхід до організації крафтового виробництва через інтеграцію традиційних методів ручного виготовлення продукції з сучасними цифровими технологіями, що дозволяє оптимізувати виробничі процеси при збереженні унікальності та автентичності кінцевого продукту. Особливу увагу в розширеному понятійно-категоріальному апараті приділено категоріям цифрового крафт-менеджменту та крафтової цифрової компетентності, які відображають специфіку управління крафтовим виробництвом в умовах цифрової економіки та необхідність розвитку відповідних компетенцій персоналу для ефективного використання цифрових технологій при збереженні традиційних виробничих практик.

Запропоноване розширення понятійно-категоріального апарату створює теоретичне підґрунтя для розробки стратегій розвитку крафтового виробництва, формування систем оцінювання ефективності цифрової трансформації, створення відповідної нормативно-правової бази, розробки освітніх програм та проведення подальших наукових досліджень в цій сфері.

Таким чином, уточнений понятійно-категоріальний апарат забезпечує комплексне розуміння процесів розвитку крафтового виробництва в умовах цифрової економіки, створюючи методологічну основу для подальших теоретичних досліджень та практичних розробок у цій сфері (рис 1).

Рис. 1- Цифрова трансформація крафтового виробництва

Джерело: власна розробка авторів

Представлений рисунок візуалізує екосистему цифрової трансформації крафтового виробництва та демонструє взаємозв'язок чотирьох ключових елементів: цифрових технологій, електронної комерції, соціальних мереж та аналітики даних. Центральне розташування крафтового виробництва підкреслює його роль як ядра системи, а з'єднувальні лінії відображають інтеграційні процеси та потоки даних між компонентами. Кольорове

кодування елементів схеми підкреслює їх функціональну специфіку та внесок у загальну систему цифрової трансформації галузі. Така структура наочно демонструє, як цифрові інструменти створюють синергетичний ефект, підвищуючи ефективність крафтового виробництва та розширюючи його ринкові можливості у сучасній цифровій економіці.

Виходячи з вище сказаного сформуємо стратегічні напрями розвитку крафтового виробництва (табл. 2, табл. 3).

Таблиця 2

Стратегічні напрями розвитку крафтового виробництва

Стратегічний напрям	Ключові заходи	Очікувані результати
1. Технологічна модернізація	Впровадження 3D-друку та CNC-обладнання; Автоматизація рутинних операцій; Інтеграція IoT-рішень; Створення цифрових двійників.	Підвищення продуктивності на 30; Скорочення виробничого циклу; Оптимізація ресурсів
2. Розвиток омніканальності	Створення онлайн-платформ; Розробка мобільних додатків; Впровадження AR/VR; Інтеграція з маркетплейсами.	Зростання продажів на 40% клієнтської бази; Підвищення впізнаваності бренду
3. Персоналізація продукції	Системи масової кастомізації; Конфігуратори продукції; Цифрові профілі клієнтів; AI-прогнозування попиту	Збільшення лояльності клієнтів; Зростання середнього чеку; Зниження returns rate
4. Оптимізація бізнес-процесів	Впровадження CRM/ERP; Автоматизація документообігу; Цифровізація supply chain; Предиктивна аналітика	Скорочення операційних витрат; Підвищення ефективності; Оптимізація запасів
5. Розвиток цифрових компетенцій	Навчання персоналу; Управління знаннями; Розвиток digital-культури; Крос-функціональні команди	Підвищення кваліфікації; Зростання інноваційності; Покращення адаптивності
6. Інноваційний розвиток	Створення R&D лабораторій; Open innovation платформи; Співпраця зі стартапами; Інноваційні кластери	Нові продукти/послуги; Технологічне лідерство; Конкурентні переваги

7. Сталій розвиток	Circular economy; Екологічний моніторинг; Оптимізація ресурсів; Зелена логістика	Зниження впливу на довкілля; Економія ресурсів; ESG-відповідність
8. Кібербезпека	Захист ІР; Безпека даних; Захист виробництва; Регуляторна відповідність	Зниження кіберризиків; Захист репутації; Відповідність нормам

Джерело: сформовано авторами на основі [16-20]

Таблиця 3

Часові горизонти впровадження стратегічних напрямів розвитку крафтового виробництва

Період	Ключові результати
Короткостроковий (1-2 роки)	Операційна ефективність +25-30%; Цифрові продажі +40%; Time-to-market -35%
Середньостроковий (3-5 років)	Цифрова екосистема; Нові географічні ринки; Нові продуктові категорії
Довгостроковий (5+ років)	Лідерство в цифровій трансформації; Нові бізнес-моделі; Галузеві стандарти

Джерело: власна розробка авторів

Представлені таблиці демонструють комплексний підхід до цифрової трансформації крафтового виробництва через 8 взаємопов'язаних стратегічних напрямів. Кожен напрям містить конкретні заходи та очікувані результати, що забезпечує системність впровадження змін. Часові горизонти впровадження відображають поетапність трансформації: від підвищення операційної ефективності до формування нових галузевих стандартів. Реалізація запропонованих стратегічних напрямів дозволить крафтовому виробництву адаптуватися до вимог цифрової економіки та зміцнити конкурентні позиції на ринку.

Висновки. На основі проведеного комплексного дослідження теоретико-методологічних засад розвитку крафтового виробництва в умовах

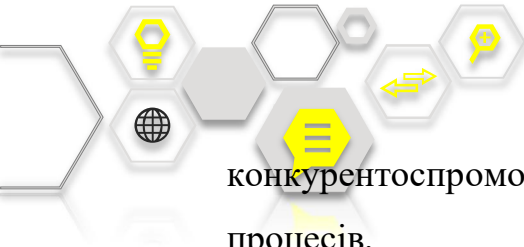

цифрової трансформації економіки було здійснено ґрунтовне уточнення понятійно-категоріального апарату, що продемонструвало багатогранну

еволюцію розуміння крафтового виробництва від традиційного ремісництва до інтегрованої цифрової бізнес-моделі, яка органічно поєднує унікальність продукту з інноваційними можливостями сучасних цифрових технологій та платформних рішень. На основі системного підходу було визначено та проаналізовано ключові елементи екосистеми цифрової трансформації крафтового виробництва, які охоплюють передові цифрові технології, різноманітні інструменти електронної комерції, інтегровані соціальні мережі та багатофункціональну аналітику даних, що у своїй взаємодії створюють потужний синергетичний ефект для підвищення операційної та економічної ефективності всієї галузі.

В результаті проведеного дослідження було сформовано та деталізовано стратегічні напрями розвитку крафтового виробництва з чітким визначенням конкретних заходів та очікуваних результатів за короткостроковим, середньостроковим та довгостроковим часовими горизонтами впровадження, що забезпечує комплексний та послідовний підхід до цифрової трансформації галузі з урахуванням динаміки технологічних змін та ринкових викликів. У підсумку було теоретично доведено та практично підтверджено, що успішна цифрова трансформація крафтового виробництва потребує виваженого та збалансованого розвитку технологічних, організаційних та компетентнісних складових при обов'язковому збереженні унікальності та автентичності продукції, що становить фундаментальну цінність крафтового сектору та забезпечує його конкурентні переваги в умовах цифрової економіки.

Отримані в ході дослідження результати формують фундаментальне теоретико-методологічне підґрунтя для подальших наукових розвідок та практичного впровадження інноваційних цифрових технологій у крафтовому секторі економіки, що сприятиме його сталому розвитку та посиленню

конкурентоспроможності в умовах глобальної цифровізації економічних процесів.

Список використаних джерел

1. Калініченко Л.Л. Проблеми розвитку крафтової діяльності в Україні. *Економіка: реалії часу*. 2022. № 5 (63). С. 26–33. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2022/No5/26.pdf>
2. Колодяжна В. Маркетинговий аналіз вітчизняного ринку крафтової аграрної продукції. *Bulletin of Sumy National Agrarian University*. 2023. № 1 (93). С. 22–27. DOI: <https://doi.org/10.32845/bsnau.2023.1.5>
3. Колодяжна В.О. Теоретико-методичні основи дослідження крафтового виробництва аграрної продукції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2022. Вип. 42. С. 177–182.
4. Кульчицька А.Є., Царьова Т.О. Специфіка та тенденції розвитку ринку крафтової продукції в Україні. *Актуальні проблеми економіки та управління*. № 12. 2018. С. 3–14. URL: http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/24658/1/2018-12_3-14.pdf
5. Осадчук І.В., Боліла С.Ю., Кириченко Н.В. Розвиток крафтового органічного сімейного фермерства – шлях до подолання безробіття на селі. *Ефективна економіка*. 2020. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua>
6. Duarte Alonso, A. and Northcote, J. Investigating farmers' involvement in value-added activities: A preliminary study from Australia. *British Food Journal*. 2013. Vol. 115. No. 10. P. 1407–1427. DOI: <https://doi.org/10.1108/BFJ-04-2011-0104>
7. Дудчик О.Ю., Яренчак М.В., Бабінян Л.Н. Роль малого та середнього бізнесу в економіці України. *Економіка та управління підприємствами*. 2019. № 6(74). С. 65–70.
8. Корнілова В.В., Корнілова Н.В. Сучасні тенденції розвитку гастрономічного туризму. *Ефективна економіка*. 2018. № 2. URL: www.economy.nayka.com.ua

9. Медвідь В.Ю., Данько Ю.І., Коблянська І.І. *Методологія та організація наукових досліджень (у структурно логічних схемах і таблицях)* : навч. посіб. Суми : СНАУ, 2020. 220 с.

10. Данько Ю.І., Жмайлов В.М., Блюмська-Данько К.В. Конкурентні засади розвитку інноваційної маркетингової діяльності в аграрній сфері. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2017. № 2. С. 48–55.

11. Danko Y., Nifatova O. Agro-sphere determinants of green branding: eco-consumption, loyalty, and price premium. *Palgrave Communications*. 2022. 9 (1). 1–9.

12. Кларк Дж. Підприємництво та диверсифікація на англійських фермах: Визначення характеристик підприємницької діяльності та зміни процесів. *Entrep. Reg. Dev.* 2009, 21. Р. 213–236. DOI: <https://doi.org/abs/10.1080/08985620802261559>

13. Пайн Б.Д., Гілмор Д.Х. *Економіка досвіду*. Кембридж, Массачусетс, США : Гарвардська бізнес-преса, 2011. ISBN 978-1-4221-6197-5

14. Паксон Г. Життя сиру. 1-е вид. Берклі, Каліфорнія, США: *Видавництво Каліфорнійського університету*, 2013. ISBN 978-0-520-27018-3

15. *Служба економічних досліджень USDA*. Фермери-початківці та віковий розподіл фермерів. URL: <https://www.ers.usda.gov/topics/farm-economy/beginning-disadvantaged-farmers/beginning-farmers-and-age-distribution-of-farmers/>

16. Zelinska, H., Andrusiv, U., Galtsova, O., Dmytrenchenko, M. (2021). Management of Social Risks and their Impact on the Spheres of Human Life in the Conditions of Sustainable Development of Ukraine. *PROBLEMY EKOROZWOJU*, 16(2), 116-124 doi:10.35784/pe.2021.2.12

17. Zelinska, H., Andrusiv, U., Daliak, N., Dovgal, O., & Lagodiienko, V. (2021). Sustainable Development: Trends in Ukraine and the World. *Journal Of Environmental Management And Tourism*, 12(5), 1179-1187. doi:10.14505//jemt.v12.5(53).03

-
-
18. Andrusiv U., Zelinska H., Galtsova O., Seleznova O., Bahorka M., & Yurchenko N. (2022). Socio-economic development in the context of using reasonable specialization in the economy of Ukraine. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2(43), 248–258.
<https://doi.org/10.55643/fcaptp.2.43.2022.3729>
19. Simkiv, L., Andrusiv, U., Kupalova, H., Goncharenko, N., Dzoba, O., Yushkevych, O. (2022). Concentration of entrepreneurial activity in the regions of Ukraine in the context of sustainable development. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 3(44), 347–356.
<https://doi.org/10.55643/fcaptp.3.44.2022.3776>
20. Zelinska, H., Andrusiv, U., Protsyshyn, A., Vyshnevskaya, O., Dovgal, O., & Sydor, H. (2022). Innovative development of Ukraine: competitiveness of enterprise staff in the context of globalization changes. *Journal of Hygienic Engineering & Design*, 40. pp. 294- 303.